

Landbrugsordninger i Sverige og Norge.

Af cand. polit. *Johs. Laursen.*

(Fortsat.)

Sveriges Regulering for Slagtedyr, Kød og Flæsk.

Den svenske »slaktdjursregleringen« stammer fra Slutningen af 1933 og er saaledes blandt de sidst indførte »Ordninger«. Dens Principper følger de sædvanlige Linier med Monopolisering af Hjemmemarkedet og Støtte til Eksport af Produktionsoverskudet.

Import kræver siden 1934 Tilladelse af Jordbrugs-nævnet. Den forekommer kun i ringe Omfang til Afhjælpning af tilfældig Mangel. For visse Varer opkræves Importafgift; iøvrigt gælder det, at opnaaet Fortjeneste paa Importen skal indbetales til Prisregulerings-fondet.

Eksportbestemmelserne tager først og fremmest Sigte paa at sikre Udnyttelsen af Sveriges Kontingenter paa det engelske og tyske Marked. Sverige havde i Tyverne oparbejdet en Eksport af Bacon til England. Kontingenteringen i Efteraaret 1932 betød en Halvering og nødvendiggjorde straks Indførelsen af et Licens-system. Der foretages en Udligning mellem de svenske Hjemmemarkedspriser og Englandsprisen, saaledes at opstaaet Overpris eller Tab henholdsvis indbetales og godtgøres som Pristillæg. Ved Reguleringens Indførelse havde Sverige ligesom Danmark Adgang til at eksportere 6 000 Kreaturer aarligt til Tyskland til lavere Told end den iøvrigt gældende, et Kontingent, der senere blev forhøjet noget. For Udnyttelsen af dette Kontingent samt tilfældig Eksport til sekundære Markeder har der været ydet Tilskud, væsentlig dog Fragtbidrag til Transporten i Sverige.

Kreatureksporten har i Reguleringsaarene omtrent været begrænset til Tysklandskontingentet. Flæskeeksporten gaar praktisk talt kun til Storbritannien, hvor Noteringen paa svensk Bacon ligger nogle faa Procent under Noteringen paa dansk. Eksporten har været dalende, den var saaledes i 1933 paa 21 000 Tons, men i 1937 kun paa 14 000 Tons. Der har ikke som i Danmark været Behov for en særlig Svinekortordning. En eventuel Mærfortjeneste forlanges som ved anden Eksport indbetalt i Fællesfonden; der opstaar ikke nogen Særfortjeneste for den enkelte Producent ved Englandseksporten og dermed ingen Kamp om denne.

De indenlandske Foranstaltninger har tilsigtet en Udjævning af Tilførslerne til Markedet samt i nogen Grad Formindskelse af Udbudet. Destruktion af mindre værdifulde Dyr blev anvendt i Begyndelsen; allerede i 1934 var Statens Bidrag hertil dog kun 9 000 Kr. Medens Danmark udnyttede denne Foranstaltning i Kampen mod Kvægtuberkulosen, er det tilsvarende Arbejde i Sverige sat i Forbindelse med Mælke reguleringen, idet Mejerier, der ønsker at modtage Prisudjævningsbidrag, er forpligtet til at yde en Ekstrabetaling for Mælk fra tuberkelfri Besætninger. Udjævning over Sæsonerne har man gennemført ved Hjælp af Frysning af Kød og Flæsk. Endvidere har man foretaget Nedsmeltning af Flæsk (de mindst værdifulde Dele af Svinet, hvorved den øvrige Del stiger i Værdi). Til disse to Formaal er f. Eks. i 1937 ydet Bidrag paa henholdsvis 650 000 Kr. og 150 000 Kr.

I denne Sammenhæng kan erindres om Forbindelsen med Foderstofreguleringen, gennem hvilken det netop var Hensigten at opnaa Indflydelse paa den animalske Produktion. Da Udbudet af Kød næsten udelukkende fremkommer som et Biprodukt ved Mælkeproduktionen, er det dog kun via denne, Foderreguleringen kan faa Virkning paa Udbudet af Kød. For Flæskeproduktionen er derimod Majsfordyrelsen af selvstændig Betydning.

De nødvendige Pengemidler stammer først fra Import- og Eksportafgifter, hvortil kommer visse Beløb fra Foderstofafgifterne. Endvidere bestaar der Bemyndigelse for Regeringen til at opkræve en Slagteafgift af indtil 3 Kr. pr. Stk. for Kreaturer og Heste, indtil 2 Kr. for Svin og indtil 1 Kr. for mindre Dyr. Afgiften er temmelig upopulær og opkræves kun, naar de øvrige ovennævnte Midler ikke strækker til.

Norges Kød- og Flæskeregulering.

Produktionen af Kød og Flæsk falder ind under Omsætningsloven af 1930. I Overensstemmelse med dennes Principper blev i 1931 dannet en Landsorganisation af Slagterier og Enkeltproducenter, nu »Norges Kjøtt- og Fleskesentral«, der fik som Hovedopgave at drive markedsregulerende Virksomhed. Den vigtigste Støtte fra Statens Side ligger da i Tvangen for alle Producenter til at tiltræde Reguleringen. Iøvrigt hviler Centralens Virksomhed økonomisk i sig selv, dog faar den Tilskud af Omsætningsafgiften. Centralens Midler ved Markedsreguleringen er navnlig Nedsaltning af Flæsk samt nogen Eksport, især Flæskeeksporten til England. Til Trods for at Norge ikke forud for den engelske Kontingentering havde leveret Flæsk til England, lykkedes det for Landet, der netop paa dette Tidspunkt blev leveringsdygtigt at opnaa Tilladelse til Eksport indenfor »rimelige Grænser«. Fra 1. Marts 1934 blev fastsat en Kvota paa 400 cwt. pr. Uge, der senere er nedsat. Det drejer sig saaledes ikke om store Mængder, men Eksporten har dog ikke været uden Betydning som Aflastning af Hjemmemarkedet.

Nedsaltningen staar i intim Forbindelse med Uddelingen af »Billigflæsk« til ubemidlede. Til dette Formaal blev f. Eks. i 1937—38 ydet en Statsbevilling paa $\frac{1}{4}$ Mill. Kr., hvortil kom Tilskud af Omsætningsafgiften og Kraftfoderafgiften, saaledes at der ialt blev anvendt næsten 700 000 Kr. Det særegne ved den norske Ordning er, at

det udtrykkeligt er blevet betonet, at den skal tjene et Dobbeltformaal, nemlig foruden det sociale at skaffe de daarligst stillede et billigt Næringsmiddel tillige være et Redskab i Reguleringens Tjeneste. Ordningen administreres derfor af Kød- og Flæskecentralen. Der foretages da Saltning paa de Tider og Steder, hvor det af Markedshensyn er ønskeligt; dette saltede Flæsk uddeles derpaa senere til den reducerede Pris. Utvivlsomt har Centralen hermed faaet et virkningsfuldt Vaaben, naar det gælder at holde stabile og vel ogsaa højere Priser. Af denne Grund er Ordningen for Forbrugerne i det lange Løb muligt et tveægget Sværd. Prisreduktionen er dog stor. Sidste Halvaar 1937 betaltes Billigflæsket saaledes med 1,15 Kr. pr. kg, medens Detailprisen iøvrigt var godt 2,50 Kr. I 1937—38 blev uddelt 565 000 kg Billigflæsk samt 37 000 kg »Billigkød«.

Støtten til denne Produktionsgren ligger saaledes dels i Omsætningsafgiften, nærmest til selve Organiseringen, dels i Billigflæskordningen, der for Centralen saa at sige betyder en Kæmpeordre at ekspedere i nogen Grad efter Ønske, dels endelig i et Tilskud af Krafftoderafgifterne, udtrykkeligt til Markedsregulering. De paagældende faktisk udbetalte Bidrag er aabenbart ikke noget Maal for de Fordele, der ved Reguleringen er tilført Producenterne. Beløbene er ikke bevilget til Fordeling blandt disse, men til Opretholdelse af en Organisation, der ved sin Kontrol over Markedet vil være i Stand til at udjævne alle tilfældige og lokale Prisforskelle, som tidligere kunde opstaa som Følge af et desorganiseret Marked. Bliver Monopolstillingen misbrugt, kan Staten trække sin Støtte tilbage, ligesom Centralen hører til de Sammenslutninger, der er undergivet Trustkontrollen.

Sveriges Ægregulering.

Støtten til den svenske Ægproduktion er gennemført som en Regulering af Udenrigshandelen. En Toldbeskyt-

telse blev indført i 1932, medens iøvrigt den nuværende Importregulering stammer fra 1934. Til Import kræves der en særlig Licens, som Landsorganisationen, »Sveriges äggintressenters förening« er bemyndiget til at meddele, ligesom til at opkræve en Importafgift paa indtil 50 Øre pr. kg. Importen tillades, naar de svenske Tilførsler lejlighedsvis er utilstrækkelige til Markedets Forsyning. Som Eksempel paa Importkontrollens Gennemførelse kan nævnes, at medens Afgiften ellers i 1938 var fastsat til 25 Øre pr. kg, var den i Tiden 1.—9. April nedsat til 5 Øre. Saa godt som hele Aarets Indførsel faldt derfor paa April Maaned.

Indtil 1933—34 var Ægpriserne ganske vist faldet; men det samme gjaldt Priserne paa Foderet, Majs, Klid m. m. Da disse Priser blev bragt i Vejret, blev det nødvendigt at give Kompensation, dersom man ikke vilde bringe Ægproduktionen i en højst ugunstig Stilling. Den valgte Fremgangsmaade blev foruden at reservere Hjemmemarkedet at udbetale Tilskud til Eksporten for herigenem at fremkalde en tilfredsstillende Udvikling paa Hjemmemarkedet.

Eksportordningen begyndte fra 1933 og er senere udbygget; den har øjensynlig Reguleringen af Baconeksporten til England til Forbillede. Tilladelse kræves i alle Tilfælde. Gevinst ved Eksporten udover »rimelig Handelsfortjeneste« skal indbetales. Ligger den opnaaede Eksportpris derimod under Hjemmeprisen, kan der udbetales Pristillæg op til 50, undtagelsesvis 60 Øre pr. kg, naar Eksport anses for ønskelig til Aflastning af Hjemmemarkedet. Denne betydelige Eksportpræmie har ført til en meget kraftig Stigning i Eksporten til baade England og Tyskland i Ordningssaarene.

Midlerne til Reguleringens Gennemførelse tages først af de nævnte Afgifter, derefter af Afgifterne paa Havre og Majs samt af Skatten paa Oliekager og Klid, af hvilke Ægproducenterne vil have betalt en Del.

Norges Ægregulering.

Den norske Ægregulering foretages efter delvis andre Principper, end de indenfor de øvrige Produktionsgrene anvendte. Producenternes Landsorganisation er Andels-selskabet »Norske Eggcentraler«, der blev stiftet i 1929, efter at Staten havde stillet en Bevilling paa 225 000 Kr. til Raadighed for Ægproduktionen paa Betingelse af, at en Organisation blev dannet. Selskabet behersker største Delen af sit Omraade, men har ikke faaet Monopol.

Æggene er optaget i Omsætningsloven; men dennes Adgang til at paalægge Produktionsafgifter har ikke været benyttet. Først da Kraftfoderafgiften blev indført i 1935, blev mere omfattende Foranstaltninger til Støtte for Ægproduktionen truffet. Hensigten var, at den Del af Kraftfoderafgifterne, som maatte antages at være betalt af Ægproducenterne, skulde stilles til Raadighed, hvilket Beløb har været fastsat til 400 000 Kr. aarligt. Da Organisationens ikke havde hele Omsætningen, ønskede man ikke at overlade den Administrationen, men et særligt Eksport- og Noteringsudvalg for Æg blev nedsat. Ægcentralerne udnævner tre Medlemmer, de private Gros-serere ligeledes tre, medens Formanden vælges af Landbrugsministeriet og har den afgørende Myndighed.

Udvalgets Opgaver er angivet i Navnet; foruden at fastsætte Noteringen skal Udvalget af de bevilgede Midler udbetale Tilskud til Eksporten. Formaalet er at holde de indenlandske Priser oppe.

Organisationen har $\frac{2}{3}$ af Eksporten, medens Resten er fordelt paa en halv Snes private Eksportører, der ogsaa opnaar Tilskud — i Modsætning til hvad der gælder under Mælke- og Flæskeordningerne. I sidstnævnte Tilfælde blev Eksporten først paabegyndt omkring Tiden for Reguleringernes Indførelse; Ægekseport havde derimod fundet Sted siden 1924, hvorfor man ikke vilde nægte private Eksportører at fortsætte Leveringerne til maaske gamle Forbindelser; dog er Eksportørernes Antal blevet indskrænket.

Samtidig med Noteringsansættelsen bestemmes ogsaa Eksporttilskudets Beløb for den kommende Uge. Udvalget har det i sin Magt at stimulere Eksporten ved at sætte Tilskudet saa højt, at Noteringen naas og kan paa den anden Side lade Tilskudet bortfalde. Men den endelige Beregning følger først efter Ugens Slutning, naar Resultatet af Eksporten foreligger. Da den gennemsnitligt opnaaede Pris herved danner Udgangspunktet, har den Eksportør, der kan opnaa en bedre Pris, Mulighed for Gevinst.

Forskellen fra det svenske System er ikke stor. Blot fastsættes i Sverige Tilskudet paa Forhaand, medens det i Norge først endelig udregnes, naar Eksporten er foregaaet. Forskellen maa formodes at skyldes, at medens der i Sverige kræves Tilladelse til al Eksport, er dette ikke Tilfældet i Norge. I dette Land maa man da ved den nævnte Bestemmelse sikre sig imod, at Eksportørerne ved Spekulation modvirker Markedsreguleringens Hensigt. Endvidere har man ikke i Norge nogen Bestemmelse om, at eventuel Eksportgevinst skal indbetales. Ogsaa for Æggene gælder det, at Eksporten kun udgør nogle faa Procent af den samlede Produktion, hvorfor den har størst Betydning som Middel mod Overfyldning af det indenlandske Marked.

Sveriges Sukkerordning.

Den svenske Sukkerordning minder i høj Grad om den danske. Baggrunden er som for den danske det stærke Prisfald paa Verdensmarkedet i Slutningen af Tyverne. Ligesom i Danmark bevilgede Rigsdagen i 1930—31 et Tilskud til Udbetaling til Dyrkerne. I 1932 blev — samme Aar som i Danmark — den første egentlige Sukkerordning vedtaget. Herved tildeltes der Importmonopol til Sukkerfabrikkerne. Disse garanterede Dyrkerne visse Minimumspriser, ligesom deres Maksimumsudsalgspris blev fastsat. Enkelte Bestemmelser er i Aarenes Løb kommet til, saaledes fra 1934 Regler om Mindsteløn til Roe-

arbejderne og Regler om Indbetaling af en vis Afgift pr. ha Roejord til et »Statens Sukkernævn«. De fastsatte Priser er efterhaanden forhøjet noget, ligesom der er gennemført en Sammenslutning af Sukkerfabrikkerne til eet Selskab.

Sukkerroedyrkingen er lokaliseret til den sydlige Del af Landet. Det dyrkede Areal er i Reguleringsaarene gaaet betydeligt i Vejret, saaledes fra 37 000 ha i 1930 til 55 000 ha i 1937. Hostudbyttet er vokset jævnsides hermed, saa at Sukkerimporten har kunnet nedbringes fra 14 Mill. Kr.s Værdi i 1930 til under 1 Mill. i 1937. Udbyttet af Sukkerroerne er noget større pr. ha i Sverige end i Danmark, gennemsnitligt i 1933—37 365 hkg mod 343 hkg.

Norge har overhovedet ingen Sukkerroedyrking, men maa indføre hele Forbruget af Sukker. Dette er mindre pr. Indbygger end i de to andre Lande, idet Prisen holdes væsentlig højere, i 1937 30,6 kg mod 44 kg i Sverige og 50,2 kg i Danmark.

Sveriges Kartoffelmelsordning.

Den svenske Kartoffelmelsordning er som den danske nærmest af lokal Betydning, idet Hovedparten af Fabrikskartoflerne dyrkes i Kristiansstads og Blekinge Len, lidt nordligere end Sukkerroeområdet. Allerede fra 1927 arbejdede en Sammenslutning af Flertallet af Producenterne paa ved Hjælp af Produktionsbegrænsning at opnaa bedre Priser. Da Foreningen i 1932 mistede Kontrollen over Markedet paa Grund af udenforstaaendes Produktionsudvidelse, fulgte i 1933 Statens Indgriben, hvorefter der til Produktion af Kartoffelmel kræves Tilladelse af Statens Kartoffelmelsnævn. For at opnaa denne Tilladelse maa Fabriken gaa ind paa at betale Dyrkerne de af Regeringen fastsatte Priser. Ogsaa øvrige Vilkaar som dyrket Areal fastsættes ved Aftale mellem Foreningen og Nævnet. Formaålet er at afpasse Produktionen efter det indenlandske Forbrug og at sikre en saadan Pris, at Producenterne opnaar en rimelig Aflønning. Som i Dan-

mark er endvidere indført Bestemmelser, der skal fremme Anvendelsen af hjemmeavlede Kartoffler i Spritfabrikerne.

Produktionen af Kartoffelmel har under Ordningen været 15—20 000 Tons aarligt, hvilket svarer til Forbruget, idet Indførslen er ringe, af op til 50 000 Kr.s Værdi, og Udførslen er endnu mindre.

Norge er selvforsynende paa dette Omraade; men Produktionen er ikke underkastet nogen speciel Ordning. Trustraadet fastsætter Mindstepriser til Fabriksdyrkerne.

Nogle Hovedlinier.

Det vigtigste Træk i de to Landes Landbrugspolitik i de senere Aar turde være Selvforsyningsbestræbelserne. Man har ønsket som Hovedregel at producere tilstrækkeligt til Hjemmemarkedets Forsyning, men heller ikke mere. Men det har vist sig vanskeligt eller umuligt at afpasse Produktion og Forbrug nøjagtigt efter hinanden blot ved Hjælp af Lagring og lignende Udligningsforanstaltninger med Henblik paa Hjemmemarkedet alene, hvorfor man har fundet det hensigtsmæssigt at opretholde Forbindelsen med Verdensmarkedet ved Import og Eksport, naar der lejlighedsvis har være Mangel eller Overskud.

Da det er lykkedes at hæve Hjemmepriserne op over Verdensmarkedets Niveau, har Eksporten kun kunnet foretages med Tab, som Importafgifterne kun delvis har kunnet dække. Selv om der ogsaa har kunnet knyttes ubehagelige Forestillinger til Tanken om saaledes at »betale« Udlandet for at modtage Produkterne, har man dog foretrukket denne Udvej frem for andre Foranstaltninger til at bringe et Overskud af Vejen, saasom Destruktion. Metoden har nødvendiggjort en Udligning, saa at Tabet ved Eksporten ikke har ramt den individuelle Producent. I Sverige er Udligningen hyppigst sket gennem Udbetaling af Pristillæg for Eksporten, i Norge der- ved, at Eksporten foretages af de store Centraler.

Der findes dog meget væsentlige Undtagelser fra dette

Billede i de store Træk. Selvforsyningen er ikke fuldstændig. Den gælder kun den animalske Produktion, medens navnlig Norge er ude af Stand til at avle tilstrækkeligt Brødkorn. Paa andre Omraader gaar man ud over Selvforsyningen og arbejder med konstant Eksport, selv om den uafbrudt kræver Tilskud. Det gælder f. Eks. Norges Eksport af Kød og Flæsk, og det gælder udpræget Sveriges Smørekseport. Grundene hertil kan være flere. Eksporten er dog yderst ude kun at betragte som en Sikkerhedsventil og samtidig en Reserve, medens Produktionen for Hjemmemarkedet er Hovedsagen. I givet Fald maa Eksporten vige. Endvidere maa nævnes Hensynet til at opretholde Produktionen. Sveriges Smørekseport har enkelte Aar været af en Størrelse, der ikke laa meget under Hjemmesalgets, hvorfor det vilde volde store Forskydninger, dersom Smørproduktionen skulde indskrænkes til i Gennemsnit at dække Forbruget. Man har anset det som Helhed fordelagtigt at bevare Produktionen og derpaa foretage en Udligning af Udbyttet af Hjemmesalg og Eksport mellem alle Producenter.

I Sverige har det ved Gennemførelsen af Aarenes Støtte-love været opstillet som M a a l at hæve Prisniveauet for Landbrugsprodukter i et nærmere bestemt Forhold til Gennemsnitsprisniveauet Aarene 1925—29. I 1937 naaede man til at opstille netop dette Niveau som Retningslinie, men med et Svingrum af 15 pCt. over eller under. Det saaledes opstillede Maal for Støttepolitikken var, som det fremgaar af følgende Producentprisindex, beregnet af Jordbrugsnævnet, endnu ikke i 1938 fuldt ud naaet. Tilsvarende er anført den norske statistiske Aarbogs Index for Landbrugsvarer, hvor Aaret 1913 er lig 100. Heller ikke i Norge synes Priserne fra før Landbrugskrisen at være naaet.

	1925—29	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Sverige	100	83	74	68	66	72	82	86	92	96
	1928	1929								
Norge	163	151	143	123	114	111	115	124	131	151
									151	152

Der er ikke i det sidste Par Aar indføjet mere principielle Ændringer i de to Landes Landbrugsordninger. I Hovedsagen havde disse med 1935/36 naaet den nuværende Udbygning. Dette er dog ikke ensbetydende med, at man har accepteret den hidtidige Udformning som den endelige. Tværtimod tog man saavel i Sverige som i Norge i Tiden før den nuværende Krig hele Spørgsmaalet om Statens Støttepolitik op til ny Overvejelse. Dog havde man i intet af Landene Planer om helt at forlade Indgrebene. I Sverige fik »Statens jordbruksutredning« af 1938 til Opgave at stille Forslag om ønskelige Ændringer til eventuel Ikrafttræden fra Reguleringsaarets Begyndelse 1. Juli 1940. De hidtidige Bestemmelser var gennemført lidt efter lidt, efterhaanden som de enkelte Produktionsgrene kom i Vanskeligheder. Man ønskede nu en samlet Lovgivningsplan.

Denne Del af Opgaven gik saaledes nærmest ud paa en Revision og Detailkritik især med Henblik paa Forholdet mellem de forskellige Ordninger. Ogsaa Planer om principielle Ændringer blev dog sat under Debat i Sverige. Man ønskede saaledes fra forskellig Side at gøre Ordningerne mere automatisk virkende, idet man erkendte, at det var en Mangel ved den hidtidige Ordning, at den, bl. a. paa Grund af de periodiske Fornyelser, vanskeligt kunde skaffe Ro om Erhvervet. Naar Hovedbestemmelserne var vedtaget for en lang Tid frem efter, skulde da Iværksættelsen og Omfanget være en nødvendig Følge af ydre Paa-virkninger, Prisforandringer, Høstudbytte etc. Man vilde saa at sige engang for alle placere Landbruget i Landets Økonomi og derefter lade det bero herved. Kunde det lykkes at finde en Formel herfor, vilde man, paradoksalt nok, være vendt tilbage til en Art Liberalisme midt i Indgrebspolitikken.

Krigens Udbrud maatte nødvendigvis gribe forstyrrende ind i jordbruksutredningens Arbejde. Navnlig har man dog fortsat Arbejdet paa en Række Specialundersøgelser; men det er nu blevet bestemt, at disse skal overgives til »Statens

livsmedelskommission«. Denne har afløst Jordbrugsnævnet, hvorved det understreges, at Hensynet til Levnedsmiddelforsyningen under en Afspærringssituation, der allerede før Krigen spillede en væsentlig Rolle ved Udformningen af Sveriges Landbrugspolitik nu er trængt yderligere i Forgrunden.

Ogsaa i Norge kom i Foraaret 1939 en Del Utilfredshed med de gennemførte Foranstaltninger til Orde. Bondepartiet gik med sin Broderorganisation, »Norges Bondelag«, ind i en Kampagne for »jamstelling«, hvor man navnlig protesterede imod den bestaaende Forskel i Realløn for Landbrugs- og Byarbejde. Paa den anden Side viste der sig i Forbruger- og Arbejderkredse en Del Uvilje mod Prisforhøjelserne. Resultatet blev, at Stortinget med Arbejderparti- og Venstrestemmer vedtog Nedsættelsen af en Kommission med et lignende omfattende Mandat, som det, der er tildelt den svenske jordbruksutredning.

Væsentlige Ændringer i de før Krigen bestaaende Landbrugsordninger er ikke blevet indført. Bl. a. ogsaa for Landbrugsvarer er nedsat Prisnoteringsudvalg, hvilket i Praksis vil betyde, at Producenternes Adgang til at forhøje Priserne er indskrænket.
